

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศลาวได้รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรมและการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้ง วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาและยังมีความเชื่อที่ ผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนา วิธีการหนึ่งที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ “แสดง ความเคารพศรัทธาต่อศาสนา โดยสร้างพระธาตุเจดีย์และนำพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์มา ประดิษฐานในพระธาตุเจดีย์นั้น”^๑ โดยเฉพาะความเชื่อที่เกี่ยวกับพระธาตุต่าง ๆ ซึ่งในประเทศลาวมี พระธาตุองค์สำคัญจำนวนมาก เช่น พระธาตุหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของชาว ลาว เป็นพระธาตุที่ประดิษฐานพระอัฐกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนหัวหน้า ๒๗ พระองค์ ซึ่งได้อัญเชิญมาจากเมืองราชคฤห์ ประเทศอินเดีย พระธาตุหลวงตั้งอยู่กลางกรุงเวียงจันทน์ ทั้งนี้ยังมีพระธาตุองค์อื่น ๆ ที่สำคัญเป็นจำนวนมากในประเทศลาว

ส่วนในแขวงสะหวันนะเขตก็มีพระธาตุอิงฮัง เป็นพระธาตุที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของชาวสะหวันนะเขต เป็นที่เคารพสักการะของชาวลาวมาตั้งแต่โบราณกาล และเป็นศาสนสถานที่ ได้รับอารยธรรมความเจริญจากชนชาติต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิ สะท้อนถึงความหลากหลายทาง วัฒนธรรม พระธาตุอิงฮังตั้งอยู่ที่ บ้านธาตุอิงฮัง เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต ห่างจาก ตัวเมืองราว ๑๒ กิโลเมตร ตามถนนสาย สะหวันนะเขต - เซโน (ทางหมายเลข ๙) พระธาตุอิงฮังตั้งอยู่ บริเวณลานกว้างล้อมรอบด้วยดงใหญ่ที่ไม่มีเต็งรัง ในรัศมีประมาณ ๑ กิโลเมตร ตรงกลางเป็นพระธาตุ ทรงสี่เหลี่ยมที่มีลวดลายวิจิตรพิสดาร พระธาตุอิงฮังตามตำนานที่ปรากฏใน “อรัญคันทาน” (ตำนาน พระธาตุพนม) ในตอนหนึ่งว่า “ครั้นแล้ว พระพุทธองค์ก็เสด็จมาทางอากาศลงประทับที่ดอยกัปปนคีรี คือว่าภูเก้าพรว้า ในราตรีนั้น วิสสุกรรมเทวบุตรลงมาอุปฐากพระพุทธองค์อยู่จนตลอดรุ่ง กาลนั้นพระ พุทธองค์ทรงผ้าแล้วเอาบาตรห้อยไว้ที่กิ่งพุทรา ไม้ป่าแป่งต้นหนึ่งเปื้อนทิศตะวันตก แล้วเสด็จลงไปสู่ ริมแม่น้ำที่นั่น เพื่อชำระพระบาทบัณฑุกำพลศิลาอาสน์ของพระอินทร์ก็กระด้างแข็ง พระอินทร์ เห็นเหตุดังนั้นก็เสด็จลงไปสู่ป่าหิมพานต์ นำเอาน้ำแต่สระอโนดาต พร้อมด้วยไม้สีฟันมาถวาย

---

^๑ พระธรรมราชา นวตฺร (แก้ว อุทุมมามาลา), **อรัญคันทาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : นิลนารา การพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๙๔.

พระพุทธองค์ทรงชำระแล้วก็ทรงบาตรผิวนพระพักตร์สู่ทิศตะวันออก แล้วก็เสด็จไปประทับยังต้นยี่งองหนึ่งใต้ปากเขื่อนน้อย ทอดพระเนตรเมืองศรีโคตรตะบอง เพื่อจะเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในพระนคร ครั้งนั้นพระยาเจ้าเมืองศรีโคตรตะบองนั้น ได้ทรงบำเพ็ญบุญสมภารมาเป็นเนกประการ เหตุนี้จึงได้มาเสวยราชสมบัติบ้านเมืองในชมพูทวีปเป็นครั้งที่ ๓ เพื่อจักได้โชตนาพระพุทธศาสนา จึงได้ชื่อว่า “พระยาติโคตรบุร”^๒ ต่อมาจึงได้สร้างพระธาตุขึ้น โดยถือเอาพุทธกิริยาตอนที่พระองค์ยังตั้งเป็นชื่อพระธาตุ เรียกว่าพระธาตุอิงฮัง พระธาตุอิงฮังเริ่มสร้างขึ้น ในสมัยอาณาจักรศรีโคตรตะบองเรืองอำนาจ ราวพุทธศตวรรษที่ ๖ พระเจ้าสุเมธธรรมวงศา แห่งอาณาจักรศรีโคตรตะบอง พระธาตุอิงฮังสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงสถานที่ประทับขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อคราวเสด็จมาเยี่ยมพระยาศรีโคตรตะบอง ซึ่งได้รับความเคารพนับถือจากชาวลาวตลอดมา^๓ พระธาตุอิงฮังเป็นปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิพลต่อ คติความเชื่อ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนชาวลาวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะประชาชนชาวสะหวันนะเขต เพราะพระธาตุอิงฮังเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวลาวทั้งหลาย ในระหว่างเดือนธันวาคมของทุกปี จะมีการจัดงานเฉลิมฉลององค์พระธาตุอิงฮัง ซึ่งจะจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่เพราะเป็นงานระดับประเทศ โดยมีประชาชนและนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้ามากราบสักการะขอพรจากองค์พระธาตุ ทั้งนี้ ในวันปกติก็จะมีผู้คนเข้ามากราบสักการะขอพรจากองค์พระธาตุเป็นประจำทุกวัน โดยเชื่อว่าจะเป็นมงคลแก่ชีวิต นอกจากคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระสาวกธาตุแล้ว ชาวสะหวันนะเขตยังเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระธาตุว่า ถ้าได้มากราบสักการะแล้วจะทำให้มีแต่สิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนชาวสะหวันนะเขต มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุอิงฮังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระธาตุอิงฮังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนชาวสะหวันนะเขตเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” เพื่อทำให้เข้าใจอิทธิพลของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนชาวสะหวันนะเขต และเพื่อนำองค์ความรู้ไปใช้เสริมสร้างวิถีชีวิตของชาวสะหวันนะเขตต่อไป

^๒ สาทิต ทิมวัฒนบรรเทิง ผ.ศ. และคณะ, “การวิจัยศิลปะลายลาวที่ปรากฏอยู่ที่พระธาตุอิงฮัง แขวงสะหวันนะเขต”, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - เมษายน ๒๕๕๐ : ๒-๓.

^๓ เพชรสะหมอน พอนนิไลสั, ประวัติพระธาตุอิงฮังและฮีต ๑๒ ประเพณีลาว, (แขวงคำม่วน, ม ป พ, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเป็นมาและอิทธิพลของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อประชาชนชาวแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ความเป็นมาและอิทธิพลของพระธาตุอิงฮังเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ ความสำคัญของพระธาตุอิงฮัง ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน แขวงสะหวันนะเขต เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเอกสารและลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในประเด็นที่เกี่ยวกับอิทธิพลความเชื่อในพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนชาวสะหวันนะเขต ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยจำแนกขอบเขตการศึกษาออกเป็น ๔ ลักษณะดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

ขอบเขตของการศึกษาด้านเอกสาร (Documentary Research) จำแนกออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือเอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ศึกษา เช่น คัมภีร์พุทธศาสนา อรรถกถา ฎีกา คัมภีร์วิสุทธิมรรค วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตำรา เอกสารวิชาการ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยอาศัยแหล่งข้อมูลสำคัญจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี หอสมุดมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี หอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี หอสมุด แขวงสะหวันนะเขต ประเทศลาว เป็นต้น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาจำแนกออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) ศึกษาความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๒) ศึกษาความเป็นมาและอิทธิพลของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ๓) ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญพระธาตุอิงฮังที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

วิทยานิพนธ์นี้ได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ คือ แขวงสะหวันนะเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อศึกษาอิทธิพลความเชื่อในพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนในแขวงสะหวันนะเขต เพราะเป็นพื้นที่ตั้งของพระธาตุอิงฮัง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อในพระธาตุอิงฮัง ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากประชากรในพื้นที่ แขวงสะหวันนะเขต ๕ กลุ่มดังนี้

๑. พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการในแขวงสะหวันนะเขต	จำนวน ๓ รูป
๒. ข้าราชการในแขวงสะหวันนะเขต	จำนวน ๓ คน
๓. ผู้ทรงคุณวุฒิในแขวงสะหวันนะเขต	จำนวน ๓ คน
๔. ผู้นำชุมชนในแขวงสะหวันนะเขต	จำนวน ๓ คน
๕. ประชาชนในแขวงสะหวันนะเขต	จำนวน ๑๐ คน

รวมประชากรที่ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน ๒๒ รูป/คน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พระธาตุเจดีย์ หมายถึง ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ความสำคัญ หมายถึง คุณค่าที่มีต่อสังคม ในงานวิจัยนี้หมายถึงความสำคัญของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

พระธาตุอิงฮัง หมายถึง องค์พระธาตุที่มีขนาดความสูง ๒๕ เมตร ฐานพระธาตุกว้างด้านละ ๙ เมตร องค์พระธาตุ ประกอบด้วยฐาน ๓ ชั้น สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีโคตรตะบองเรืองอำนาจ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ สิ่งก่อสร้างสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในทางพระพุทธศาสนาสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายในครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จมาเสวยภัตตาหารและได้พึงต้นฮัง ณ ที่แห่งนี้

วิถีชีวิต หมายถึง ลักษณะของการดำเนินชีวิตเป็นประจำสม่ำเสมอ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพล ความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม มีผลให้การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับคติความเชื่อทางศาสนาและ วัฒนธรรมประเพณี โดยงานศึกษานี้ หมายถึง ความสำคัญของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของ ประชาชนแขวงสะหวันนะเขต ๔ ด้าน คือ กายภาพ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้าน ปัญญา

สะหวันนะเขต หมายถึง แขวงหนึ่งของประเทศลาว ถ้าเทียบกับประเทศไทยก็คือ จังหวัด แขวงสะหวันนะเขต มีพื้นที่ประมาณ ๒๑,๓๗๔ ตารางกิโลเมตร มี ๑๕ เมือง ตั้งอยู่ตอนกลางย้อมไป ทางใต้ของประเทศลาว

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจำแนกออกเป็น ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระคัมภีร์อุปวงศ์ ได้กล่าวถึงตำนานว่าด้วยการสร้างพระสถูปเจดีย์ของพระเจ้าอโศก มหาราชสร้างพระสถูป ๘๔,๐๐๐ องค์ ว่า วันหนึ่ง พระเจ้าอโศกมหาราชประทับยืนอยู่ที่ช่องพระแกล ได้ทอดพระเนตรเห็นนิโครธสามเณรผู้ได้รับการฝึกหัดอบรมมาดีแล้ว มีอาภักิริยาเรียบร้อย มีความ สงบเสงี่ยมทุกอิริยาบถ เดินมาถึงหน้าพระลานหลวง ทรงมีพระหฤทัยเลื่อมใส และโปรดปรานนิโครธ สามเณร จึงนิมนต์เข้าวังเพื่อถวายภัตตาหารและสนทนาธรรมด้วย และให้สามเณรนิมนต์พระภิกษุมา ฉันทภัตตาหารทุกวันเพิ่มขึ้นถึงวันละ ๖ หมั่นองค์ ต่อมาได้สร้างวิหารถึง ๘ หมั่น ๔ พัน กับพระเจดีย์ ถึง ๘ หมั่น ๔ พันองค์ ใน ๘ หมั่น ๔ พันเมือง ทัวชมพูทวีป โดยชอบธรรมฝ่ายเดียว^๔

สำนักโบราณคดีกรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวในหนังสือ แนวทางการ อนุรักษ์โบราณสถานสำหรับพระสงฆ์ ว่าโบราณสถานเป็นสิ่งก่อสร้างหรือเป็นสถานที่ที่บรรพบุรุษได้ สร้างหรือได้ใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในอดีต และตกทอดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน โบราณสถานจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นความ เจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของชาติที่มีพัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน^๕

^๔ พระคัมภีร์อุปวงศ์, “ตำนานว่าด้วยการสร้างพระสถูปเจดีย์”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://books.google.co.th>, [๒๘ มีนาคม. ๒๕๖๐].

^๕ สำนักโบราณคดีกรมศิลปากรกระทรวงวัฒนธรรม, “แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับ พระสงฆ์” พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวไว้ใน ตำนานพระพุทธเจดีย์ ตอนหนึ่งว่า อันพระสถูป ซึ่งเรามักเรียกกันแต่ว่า “พระเจดีย์” มีประเพณีการสร้างสำหรับบรรจุอัฐิธาตุมาแต่ก่อนพุทธกาล โดยเฉพาะแต่สำหรับบรรจุอัฐิธาตุของพระเจ้าจักรพรรดิเท่านั้น สถูปที่สร้างบรรจุอัฐิธาตุบุคคลอื่น ๆ ก็มีดังปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา ธรรมบทว่า พระพาหิยะเป็นพุทธสาวก ถูกโคชนถึงมรณภาพ พระพุทธองค์โปรดให้สร้างสถูปบรรจุอัฐิธาตุไว้ไม่เป็นตัวอย่างถ้าว่าตามโบราณวัตถุที่ตรวจพบในอินเดีย ถึงพวกที่ถือศาสนาอื่น เช่น พวกเดียวิยนิครนถ์ ก็สร้างสถูปบรรจุ อัฐิธาตุของ ศาสตราจารย์เป็นทำนองเดียวกัน วิเคราะห์ดูตามลักษณะพระสถูปที่สร้างตั้งแต่โบราณเห็นว่าสถูปชั้นเดิมก็จะเป็นแต่พูนดินขึ้น เป็นโคกตรงที่ฝังอัฐิธาตุอย่างที่เราก่อพระทราย^๖

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า ศรัทธา คือความเชื่อ ความซาบซึ้งไม่ใช่ความรู้แต่อาจเป็นทางเชื่อมต่อไปสู่ความรู้ได้ เพราะศรัทธามีลักษณะเป็นการยอมรับความรู้ของผู้อื่นฝากความไว้วางใจในปัญญาของผู้อื่นยอมฟัง และอาศัยความรู้ของผู้อื่น แหล่งแห่งความรู้นี้เป็นเครื่องชี้นำแก่ตน ถ้าผู้มีศรัทธารู้จักคิดรู้จักใช้ปัญญาของตนเป็นทุนประกอบไปศรัทธานั้นก็สามารถนำไปสู่ความเจริญปัญญาและการรู้ความจริงได้เฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อผู้อื่นนั้นหรือแหล่งความรู้นั้นมี ความรู้อย่างแท้จริง และมีกัลยาณมิตรช่วยชี้แนะให้รู้จักใช้ปัญญา แต่ถ้าเชื่ออย่างมงายคือไม่รู้จักคิด ไม่ใช้ปัญญาของตนเลย และผู้อื่นหรือแหล่งความรู้นั้นไม่มีความจริงทั้งไม่มีกัลยาณมิตรที่จะช่วยชี้แนะ ผลอาจตรงข้ามนำไปสู่ความหลงผิดห่างไกลจากความรู้ยิ่งขึ้น^๗

สันติ เล็กสุขุม ได้กล่าวในหนังสือ ศิลปะภาคเหนือ หริภุญชัย - ล้านนา ว่าเจดีย์หรือสถูปของภาคเหนือซึ่งชาวล้านนาเรียกว่า ธาตุ เช่นเดียวกับชาวล้านช้าง นิยมสร้างขึ้นสำหรับบรรจุ อัฐิธาตุ มีทั้งพระบรมสารีริกธาตุ อรหันต์ธาตุ แม้แต่พระมหากษัตริย์ที่สิ้นพระชนม์ไปแล้วก็นำพระอัฐิมาบรรจุไว้ เจดีย์ของศิลปะล้านนามีแบบอยู่ ๒ แบบ คือ เจดีย์ทรงระฆัง และเจดีย์ทรงปราสาท ความนิยมสร้างเจดีย์ทั้งสองแบบทำให้มีลักษณะปลีกย่อยต่าง ๆ กัน ซึ่งเกิดจากมีการทำกันมากจึงมีการคลี่คลาย และผสมผสานระหว่างกัน การรับอิทธิพลศิลปะจากภายนอกก็มีอยู่ด้วย แรงบันดาลใจสำคัญของเจดีย์แบบล้านนาคือศิลปะพม่าสมัยเมืองพุกามที่สืบทอดกันมา ทั้งที่ผ่านมาจากศิลปะหริภุญชัยแพร่หลายเข้ามาโดยตรง รวมทั้งรับอิทธิพลมาจากศิลปะสุโขทัย^๘

^๖ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ, “ตำนานพระพุทธเจดีย์”, (ธนบุรี : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๓), หน้า ๖.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), “พุทธธรรม” ฉบับปรับขยาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๓๘.

^๘ สันติ เล็กสุขุม, “ศิลปะภาคเหนือ หริภุญชัย - ล้านนา”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิสิทส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๙), หน้า ๖๗.

ธรรมรัตน์ ได้กล่าวในหนังสือ พระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์ ตอนหนึ่งว่า พระธาตุ หมายถึงพระอัฐิของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอรหันต์ ซึ่งหากเป็นอัฐิของพระพุทธเจ้าจะเรียกว่าพระบรมสารีหรือพระบรมธาตุ แต่ถ้าเป็นอัฐิของพระอรหันต์จะเรียกว่าพระธาตุ แต่โดยทั่วไปแล้วจะเรียกโดยรวมว่าพระธาตุ แต่สำหรับคำว่าพระธาตุในที่นี้จะมีความหมายถึงส่วนสำคัญของพระสรีระหรือพระปรารักษ์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ในที่เรียกว่าพระธาตุเจดีย์ โดยพระธาตุเจดีย์แต่ละแห่งจะมีตำนานเล่าขานถึงมูลเหตุการณสร้าง ซึ่งสัมพันธ์กับการเสด็จโปรดสัตว์ของพระพุทธเจ้าในดินแดนต่างๆ และมีข้อสังเกตว่าสถานที่ใดที่มีการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ก็มักจะกลายเป็นเมืองสำคัญในเวลาต่อมา^๙

เดือน คำดี ได้กล่าวถึงความเชื่ออันเป็นรากฐานของสังคมว่า มนุษย์ทุกคนย่อมกระทำตามความเชื่อของตน ผู้ใดกระทำตามหลักความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถืออยู่ ความเชื่อนั้นก็กลายเป็นวิถีชีวิตของผู้นั้นไปและเมื่อมนุษย์ได้สั่งสมความเชื่อและการกระทำหรือปฏิบัติไปตามความเชื่อที่เป็นวิถีอย่างเดียวกัน ความเชื่อก็กลายเป็นวิถีชีวิตในสังคมและความเชื่อในแง่นี้เป็นบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) ซึ่งแยกได้ดังนี้คือ ๑) ความเชื่อคือพลังชีวิตเพราะมนุษย์กระทำการต่าง ๆ ไปตามความเชื่อเป็นลักษณะความมั่นใจและเป็นความไว้วางใจ ๒) ความเชื่อเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ เพราะความเชื่อและหลักธรรมคำสอนในศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคม ๓) ความเชื่อเป็นแกนกลางแห่งความสามัคคีของคนในสังคมหนึ่ง ๆ เพราะความเชื่อกลายเป็นวิถีแห่งชีวิตในฐานะศาสนาและวัฒนธรรมที่หลอมรวมสังคมหนึ่ง ๆ ไว้ให้มีการปฏิบัติที่มีรูปแบบเดียวกันแสดงเป็นเอกภาพ^{๑๐}

ปลาย บุรพาทิศ ได้กล่าวไว้ว่า พระบรมธาตุเจดีย์ว่า คือเจดีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุส่วนต่าง ๆ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมสารีริกธาตุนี้ในตำนานมูลศาสนาซึ่งพระเถระชาวล้านนาไดรจนาไว้แต่โบราณกล่าวว่า “ภูนี้จักหนานิพพานแล้วศาสนาถูกกว้างขวางนัก เหตุธาตุทุกทั้ง ๗ ประการ คือว่า กระดูกหน้าผาก เขี้ยวทั้ง ๔ และกระดูกด้านมีด ๒ อันน้อยยาให้แตกให้ยอมเกิด ธาตุอันกว้างนี้จึงแตกงยอยเท่าเม็ดถั่วลิ้ม (ถั่วเขียว) เทาเม็ดข้าวสารหักกิ่ง เทาเม็ดพรรณผักกาด เพื่อให้คนทั้งหลายฝูงอันประกอบด้วยศรัทธา เอาไปอุปฐากบูชาในที่อยู่แห่งตนเพื่อเป็นเหตุให้ไดถึงสุคติแก่เขาเกิด”^{๑๑}

^๙ ธรรมรัตน์, **พระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิก, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓.

^{๑๐} เดือน คำดี, **ศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๑๑} ปลาย บุรพาทิศ, **พระบรมธาตุและวัดภูมจล**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์ ๒๕๕๑), คำนำ.

แสง จันทรงาม ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธศาสนาวินิจฉัยเรื่อง ความเชื่อของชาวพุทธว่า เชื่อว่าโลกหน้ามีอยู่จริง ภพภูมิอันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ไม่มีเฉพามนุษย์โลกนี้เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะเหมือนโลกมนุษย์ทุกอย่าง อาจจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละโลก ซึ่งแตกต่างจากโลกมนุษย์ของเรามาก มนุษย์ที่ตายไปแล้วไม่จำเป็นต้องกลับมาเกิดในโลกมนุษย์นี้เสมอไป อาจจะไปเกิดในภพภูมิใดก็ได้ แม้ว่าในปัจจุบัน มนุษย์ยังไม่ทราบว่าโลกอื่นอยู่ที่ไหน มีลักษณะอย่างไร ก็ไม่ได้หมายความว่าโลกอื่นไม่มี^{๑๒}

๑.๖.๒ ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่อง ระบบความเชื่อเรื่องปรารักษ์ภูมิกษัตริย์ บ้านปรารักษ์ภู ตำบลมะอี อำเภอร้อยพระ จังหวัดร้อยเอ็ด ว่า ประเทศไทยเมื่อกล่าวถึงเรื่องของความเชื่อแล้วจะเห็นได้ว่าความเชื่อของแต่ละกลุ่มคนในสังคมนั้น ล้วนต่างมีความหลากหลายและการกระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มก้อนตามพื้นที่และบริบทในสังคมที่แตกต่างกันไป ความเชื่อของผู้คนในสังคมล้วนแต่ถูกปลูกฝัง มาจากบรรพบุรุษของแต่ละคน แต่ละเชื้อชาติ และแต่ละศาสนา ซึ่งโดยความหมายแล้วจะมีความต่างในเรื่อง ของการปฏิบัติและการนับถือ การให้ความเคารพและความศรัทธาที่ต่างกันไป ระบบความเชื่อและศาสนา เป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงกับระบบอื่นๆ ในสังคม^{๑๓}

สุวรรณ กลิ่นพงศ์ และนางวันดี จันทร์ประดิษฐ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พิธีกรรมและประเพณี ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์อย่างแยกแยะไม่ได้ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือเมื่อมีการจัดพิธีดังกล่าวขึ้น คนในชุมชนที่มาร่วมพิธีจะเกิดความรักความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชุมชนอย่างดียิ่ง ปัจจุบันวัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป ซึ่งคนสมัยใหม่มักจะละเลย แม้จะมีการนำมาปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ^{๑๔}

พระโกวิท โกวิท (สร้างวัด) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง วัดมหาวนาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง นับได้ว่าเป็นพระพุทธรูปปฏิมากร ที่สร้างจากความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธรูป

^{๑๒} แสง จันทรงาม, **พุทธศาสนวินิจฉัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สร้างสรรค์บุ๊ค จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

^{๑๓} ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และคณะ, **ระบบความเชื่อเรื่องปรารักษ์ภู**, (กรณศึกษา บ้านปรารักษ์ภู ตำบลมะอี อำเภอร้อยพระ จังหวัดร้อยเอ็ด, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

^{๑๔} สุวรรณ กลิ่นพงศ์, นางวันดีจันทร์ประดิษฐ์, **พิธีกรรมและประเพณี**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

ศิลปะอีสานแท้ เป็นพระพุทธรูปองค์วิเศษศักดิ์สิทธิ์ จึงมีพุทธศาสนิกชนทั้งหลายมีความเลื่อมใสศรัทธาทำการศึกษาบูชาขอพรด้วยประการต่าง ๆ เสมอมามิได้ขาด และปรากฏว่าได้ผลสมความมุ่งหมายเป็นส่วนมาก จึงเป็นที่น่าอัศจรรย์ ปัจจุบันประดิษฐาน ณ วัดมหาวนาราม อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในแต่ละวันจะมีพุทธศาสนิกชนเดินทางมาบูชาสักการะอยู่เนือง ๆ^{๑๕}

พระปลัดวิทยา สิริภทโท (เที่ยงธรรม) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย ”พบว่า ประชาชนจังหวัดหนองคายมีความเชื่อว่าพระธาตุหล้าหนองเป็นเจดีย์ที่พระอรหันต์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุจริง และองค์พระธาตุมีความศักดิ์สิทธิ์ มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ดลบันดาล ให้ผู้ที่ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัย และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง พิธีกรรมการบูชาพระธาตุ คือ การบวงสรวง จุดบั้งไฟถวาย แขงเรือยาวถวาย ถวายปราสาทผึ้ง การลอยอังคาร และการไหลเรือไฟ พิธีกรรมดังกล่าวเมื่อได้สืบทอดกันมาจน กลายเป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติทุกปี แต่ในปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากการสักการบูชากลายเป็นการประกวดแข่งขันกันโดยมีเงินรางวัลเป็นแรงจูงใจในที่สุด มีการสันนิษฐานว่า พระปฐมเจดีย์เป็นพระธาตุแรกที่มีการสร้างขึ้นในประเทศไทย และได้อบรมพระบรมสารีริกธาตุ ในยุคต่อมาได้มีการสร้างพระธาตุ ขึ้นในหลายที่ เช่น พระบรมธาตุไชยา พระบรมบรรพต (ภูเขาทอง) พระธาตุหริภุญชัย พระธาตุพนม เป็นต้น และมีความเชื่อว่า พระอรหันต์ทั้ง ๕ องค์ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานไว้^{๑๖}

พระกัณหา กันตลีโล (อนุอัน) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลัก กุศลกรรมบท ๑๐ ประการ นั้นจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่น ประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายไม่หวาดระแวงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าผู้ทำบุญกุศลจะมีสุขภาพดี ผิวพรรณผ่องใส มีอายุยืน มีลูกหลาน น่ารัก เลี้ยงง่าย เป็นเด็กดี เรียนหนังสือเก่ง และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สุคติ^{๑๗}

^{๑๕} พระโกวิท โกวิท (สร้างวัด), “ความเชื่อของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าใหญ่อินทร์แปลง วัดมหาวนาราม พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

^{๑๖} พระปลัดวิทยา สิริภทโท (เที่ยงธรรม), “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๑๗} พระกัณหา กันตลีโล (อนุอัน), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๕.

สุวรรณ กลิ่นพงศ์ และนางวันดี จันทรประดิษฐ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พิธีกรรมและประเพณี ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์อย่างแยกแยะไม่ได้ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือเมื่อมีการจัดพิธีดังกล่าวขึ้น คนในชุมชนที่มาร่วมพิธีจะเกิดความรักความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชุมชนอย่างดียิ่ง ปัจจุบันวัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป ซึ่งคนสมัยใหม่มักจะละเลย แม้จะมีการนำมาปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจขั้นตอนในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ^{๑๘}

อุทัย ภัทรสุข ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง พระธาตุพนม (Phra That Phanom) เป็นปูชนียสถานที่สำคัญเก่าแก่และมีความศักดิ์สิทธิ์ ได้รับความเคารพนับถือจากชาวไทยภาคอีสาน และชาวลาวแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างมาช้านาน พระธาตุพนมหรือธาตุพนม เรียกตามแผ่นทองจารึกในสมัยเจ้าราชครูยอดแก้วหลวงโพนสะเม็ก ผู้บูรณะพระธาตุพนมตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๒๓๓ นั้น เชื่อว่าเป็นพุทธเจดีย์ที่บรรจุพระอัฐิธาตุ (กระดูก สอนพระอัฐิ) ของพระพุทธเจ้า เป็นพุทธเจดีย์รูปทรงบัวเหลี่ยมประดับตกแต่งด้วยศิลปะลวดลายอันวิจิตรประณีตทั้งองค์ มีความหมายทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง พระธาตุพนมองค์ปัจจุบันนี้ สูงจากระดับพื้นดิน ๕๓.๐๐ เมตร ฉัตรทองคำสูง ๔.๐๐ เมตร รวมเป็น ๕๗.๐๐ เมตร ประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประมาณ ๕๐๐ เมตรจากริมฝั่งด้านตะวันตกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ซึ่งตรงข้ามกับปากลำน้าเซบั้งไฟ แขวงคำม่วนประเทศ สปป.ลาว^{๑๙}

พระครูสมุทรวิทย์ ผาสุกโก (คุชฎิพลพัฒน์) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความเชื่อและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิด ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่ ความเชื่อและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับพระบรมสารีริกธาตุนั้น มีมาตั้งแต่หลังพุทธกาล เช่น ในประเทศอินเดีย ประเทศลังกา หรือแม้แต่ในประเทศไทยความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุก็มี เช่น กันโดยเฉพาะในด้านอิทธิปาฏิหาริย์ดังที่ปรากฏแก่พระมหากษัตริย์ไทยและเจ้าผู้ครองนครหลายพระองค์ เช่น การปรากฏแก่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เจ้ารวม ๔ ครั้ง โดยปรากฏเป็นแสงสดใสลอยมาอย่างน่าอัศจรรย์มีขนาดต่าง ๆ เป็นผลมะพร้าวปอกบาง ผลส้มบ้าง สำหรับการปฏิบัติ ต่อพระธาตุนั้นพุทธศาสนิกชนให้ความสนใจที่จะ

^{๑๘} สุวรรณ กลิ่นพงศ์, นางวันดีจันทรประดิษฐ์, **พิธีกรรมและประเพณี**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๑๙} อุทัย ภัทรสุข, “การศึกษาอิทธิพลของพระธาตุพนมที่มีต่อความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

สักการบูชา และต้องการจะมีพระบรมสารีริกธาตุ ของพระอรหันต์สาวกไว้ครอบครอง เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อการสักการบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลที่มีพระธาตุไว้ที่บ้าน โดยจัดวางไวบนโต๊ะหมู่บูชา หรือเก็บรักษาไว้ในที่อันเหมาะสม เนื่องจากมีความเชื่อว่า หากผู้ใดมีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์อยู่ในครอบครองแต่รักษาไว้ไม่ดี เช่น เก็บรักษาไว้ในที่ไม่เหมาะสม หรือขาดการถวายสักการบูชา พระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์นั้นจะอันตรายไปจากที่นั้น ในขณะที่บางคนก็ เชื่อว่าผู้ที่มีพระบรมสารีริกธาตุหรือพระธาตุของพระอรหันต์ไว้ในครอบครองมาก ๆ จะเป็นการวัดคุณธรรมของผู้คนว่าเขามีกาย วาจา ใจ บริสุทธิ์สะอาด มีบุญญาบาปมาก เป็นต้น^{๒๐}

อารียา บุญทวี ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคลา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า พิธีกรรมรวมทั้งวัฒนธรรมตามความหมาย คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจได้อย่างซาบซึ้งยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ สำหรับในด้านการดำเนินงาน ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม รักษาเทศกาล วัฒนธรรม และประเพณีของประเทศไทย โดยพระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ พระองค์ในการ อนุรักษ์ ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีได้เป็นอย่างดี ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบัน (รัชกาลที่ ๙) ทรงเห็นคุณค่าวัฒนธรรมและประเพณีของไทย ในตอนหนึ่ง ว่า “การรักษาวัฒนธรรมและประเพณี คือ การรักษาชาติ” ซึ่งการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณีไทยจึงถือเป็นหน้าที่ซึ่งคนในประเทศควรให้ความร่วมมือในการสืบสาน วัฒนธรรมและประเพณีไปสู่นาคต โดยการดำเนินงานให้ประชาชนทุก ๆ ระดับ ได้นำเอาวัฒนธรรมและประเพณีไปใช้ในการดำรงชีวิต^{๒๑}

อุดร จันทวัน ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องอุรังคธาตุนิทาน : ภาษาทางศาสนาและ อิทธิพลต่อสังคมผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อมโยงกันระหว่างดินแดนที่เป็นแหล่งกำเนิด พระพุทธศาสนาคือชมพูทวีปกับดินแดนสุวรรณภูมิประเทศโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญตั้งแต่สมัยโบราณนั้นถือเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนในเขตอู่อารยธรรมลุ่มน้ำโขงตอนกลาง จากการนับถือเทพหรือเถาตามธรรมชาติมา นับถือพระพุทธเจ้า ขณะเดียวกันจารีตประเพณีวิถีชีวิตประชาศรัทธาความเชื่อภาษาศิลปวัฒนธรรมก็ถูก

^{๒๐} พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุกโก (ดุษฎีพดพิพันธุ์), “ความเชื่อและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^{๒๑} อารียา บุญทวี, “ความเชื่อของประชาชนต่องานประเพณีปิดทองพระพุทธรูปของวัดทางข้ามน้อย ตำบลหัวไทร อำเภอบางคลา จังหวัดฉะเชิงเทรา”, (ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ประจำปีงบประมาณ, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

หล่อหลอมและรังสรรค์โดยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาแทนจนเป็นเหตุให้วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นมุขปาฐะ ศิลาจารึกและที่เป็นลายลักษณ์อักษรบนใบลาน สมุดข่อย หนังสือ กอม เป็นต้น^{๒๒}

พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาท (รัตนยงค์) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ แนวความคิดของการบูชาในพระพุทธศาสนา พบว่าการบูชาเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นมงคลอันสูงสุด พื้นฐานสำคัญของการบูชาเกิดจากการที่มนุษย์ได้เห็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เชื่อว่าเป็นอำนาจสิ่งที่ไม่เห็นที่มีอำนาจเหนือตน แล้วมนุษย์เกิดกลัวภัยหวั่นความปลอดภัยในชีวิตจึงทำการอ่อนน้อมบูชา นอกจากนี้ แล้วศรัทธาคือความเชื่อความเลื่อมใส ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการบูชา แต่ความเชื่อความเลื่อมใสที่ดีนั้นจะต้องมีปัญหาเป็นเครื่องกำกับด้วยจึงจะเป็นความเชื่อความเลื่อมใสที่ถูกต้องแท้จริง^{๒๓}

เจ้าอธิการหนูชิต สิริคตโต (คำปุน) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี ว่าพระบรมธาตุเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดพระธาตุหนองบัว ประชาชนมีความเชื่อและมีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดพิธีกรรมการบูชา เช่น การบวงสรวงพระธาตุ การบูชาด้วยดอกไม้เครื่องหอม การทำประทักษิณด้วยการเวียนขวา ในวันสำคัญต่างๆ ทางพุทธศาสนา เป็นต้น ในส่วนของเจดีย์พิพิธภัณฑสถานพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล วัดดอนธาตุ และเจดีย์หลวงพ่อบุชา สุภทฺโท วัดหนองป่าพง ประชาชนมีความเชื่อในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของท่านจึงเกิดมีพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญเพื่อเป็นเป็นการน้อมบูชาระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน อาทิเช่น การบูชาด้วยดอกไม้ของหอมด้วยการทำประทักษิณเวียนขวา ๓ รอบ ระลึกถึงคุณพระพุทธรูปธรรม พระสงฆ์ และระลึกถึงคุณความดีทั้งหลาย ทั้งนี้ทางวัดได้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเพื่อบูชาคุณของท่านเป็นประจำทุกปีเพื่อให้ศิษยานุศิษย์ได้เกิดความรักและสามัคคีในหมู่คณะรวมถึงการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนสำคัญที่ท่านนำมาประพฤติปฏิบัติครั้งยังมีชีวิตอยู่^{๒๔}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การสร้างพระธาตุอิงฮังนั้นสร้างขึ้น

^{๒๒} อุดร จันทวัน, “ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องอุรังคธาตุนิทาน : ภาษาทางศาสนา และอิทธิพลต่อสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๒๓} พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาท (รัตนยงค์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดของการบูชาในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๒๔} เจ้าอธิการหนูชิต สิริคตโต (คำปุน), “ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ข.

เพื่อบรรจุอัฐิของพระพุทธเจ้า เพื่อให้พวกเราได้ระลึกถึงหรือเพื่อเคารพบูชา ดังเช่นเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าปรินิพพานมีกษัตริย์เมืองต่างๆ เข้าร่วมพิธีถวายพระเพลิงและขอรับพระบรมสารีริกธาตุ (อัฐิ) เพื่อไปสักการบูชาประจำเมือง จึงได้สร้างสถูปหรือเจดีย์ไว้สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ดังนั้น พุทธศาสนิกชนจึงมีความเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุสูงยิ่ง และเชื่อมั่นในอานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุ ถ้าผู้ใดมีพระบรมสารีริกธาตุไว้สักการบูชาจะทำให้การดำรงชีวิตมีแต่ความสุขความเจริญตลอดไป

จากบทความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า “อิทธิพลความเชื่อ” เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้คนเกิดการยอมรับ เกิดความคิดที่แตกต่างและเกี่ยวข้องไปถึงการดำเนินวิถีชีวิตที่ต่างกักันนั้นเพราะความเชื่อมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต เช่นนั้นแล้วความเชื่อก็เปรียบเสมือน “หนทาง” หนึ่งที่จะชี้ถูกชี้ผิดแก่ชีวิตของมนุษย์เราได้ และความเชื่อที่ถูกปลูกฝังอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์มาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังมีหลากหลาย ทั้งความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ พุทธศาสตร์ ฯลฯ แม้ว่าความเชื่อจะมีส่วนในการเป็นเข็มทิศกำหนดชีวิต แต่ก็เชื่อว่าจะเป็นได้ตลอด หากมนุษย์นั้นสามารถมีปัญญาอยู่เหนือความเชื่อ และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องก็จะพูดถึงเรื่องการสร้างพระธาตุเจดีย์ ประเพณีการสร้างเจดีย์ ความหมายของพระธาตุเจดีย์ และความเชื่อที่เกี่ยวกับพระธาตุเจดีย์ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธมาแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งยังไม่พบว่ามีท่านใดได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับความสำคัญของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อชาวสะหวันนะเขตมาก่อน จึงได้เลือกเป็นประเด็นและพื้นที่ในการศึกษา

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work Study) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา ซึ่งมีวิธีดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ขั้นตอนการกรอบในการวิจัย

ขั้นแรกผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยให้อยู่ในกรอบเนื้อหา ๓ ส่วน ประกอบด้วย ๑) ความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๒) ความเป็นมาและอิทธิพลของพระธาตุอิงฮัง แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ๓) วิเคราะห์ความสำคัญของพระธาตุอิงฮัง ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว เป็นประเด็นหลักในการวิจัยครั้งนี้

๑.๗.๒ ชั้นศึกษารวบรวมข้อมูล

๑.๗.๒.๑ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร (Documentaries)

ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเรื่องอิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระธาตุ

๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดีพระไตรปิฎก เอกสารตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ในประเด็นที่เกี่ยวกับอิทธิพลความเชื่อในพระธาตุ เป็นประเด็นหลักของการวิจัย

๑.๗.๒.๒ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work Study)

การศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ๕ กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ ๑ ผู้ทรงคุณวุฒิในแขวงสะหวันนะเขต กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชนในแขวงสะหวันนะเขต กลุ่มที่ ๓ พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการในแขวงสะหวันนะเขต กลุ่มที่ ๔ ข้าราชการในแขวงสะหวันนะเขต และกลุ่มที่ ๕ ประชาชนในแขวงสะหวันนะเขต รวมทั้งหมดจำนวน ๒๒ รูป/คน โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก อนุทินการวิจัย คอมพิวเตอร์ แบบบันทึกการสังเกต และกล้องถ่ายรูป เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังต่อไปนี้

๑) สำรวจบริบทพื้นที่วิจัย

๒) ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องล่วงหน้าเพื่อขอเก็บข้อมูลวิจัย

๓) กำหนดประเด็นที่จะเก็บข้อมูล

๔) สร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือ คือ การสร้างแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นที่พอใจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๕) ออกหนังสือนัดกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

๖) เตรียมความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึก อนุทินการวิจัย คอมพิวเตอร์ แบบบันทึกการสังเกต เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

๗) ลงมือเก็บข้อมูลในพื้นที่กับประชากรกลุ่มเป้าหมาย

๘) รวบรวมและตรวจสอบข้อมูล

๑.๗.๓ ขั้นตรวจสอบข้อมูล

หลังจากที่ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้ว นำข้อมูลมาทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง ความชัดเจน ความถูกต้อง และความเหมาะสม ส่วนข้อมูลใดที่ขาดความชัดเจนก็กลับไปรวบรวมใหม่เพิ่มเติม และตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่ ส่วนใดที่ยังไม่พอสำหรับการวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยก็กลับไปรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอีกครั้งเฉพาะประเด็น หลังจากนั้น จึงนำมาจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๗.๔ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกันรอบด้าน เพื่อตอบปัญหาในการวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

๑.๗.๕ ขั้นเรียบเรียงข้อมูล

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดแล้ว นำข้อมูลมาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของประเด็นการศึกษา ว่าส่วนใดเป็นประเด็นหลักหรือประเด็นเสริมในการวิจัย โดยให้นำหน้ากับประเด็นหลักในการศึกษา โดยเรียบเรียงข้อมูลตามสารบัญชั้ชั่วคราว

๑.๗.๖ ขั้นเขียนงานวิทยานิพนธ์

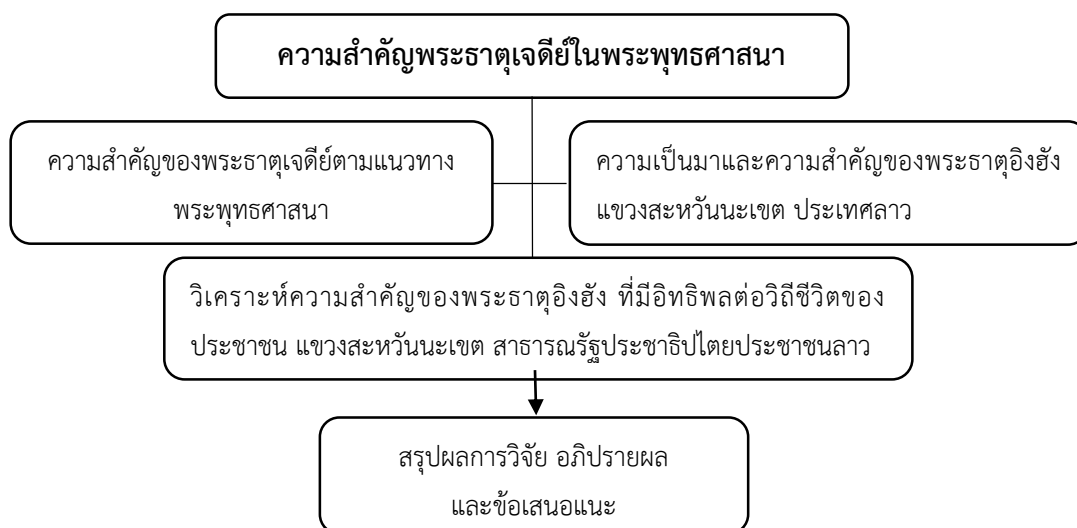
หลังจากเรียบเรียงข้อมูลแล้วลงมือเขียนงาน โดยเขียนในลักษณะของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ให้เป็นไปตามกรอบของการศึกษา และถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่กำหนดไว้ในคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์

๑.๗.๗ ขั้นสรุปผลและข้อเสนอแนะ

หลังจากเขียนในบทที่ ๑-๔ แล้ว นำข้อมูลมาประมวลสรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ รวมทั้งนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของรายงานการทำวิทยานิพนธ์เชิงคุณภาพแบบพรรณนาวิเคราะห์เสนอต่อมหาวิทยาลัยเพื่อขอสอบ ปรับปรุงแก้ไข และนำผลการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานในพื้นที่เป้าหมาย

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของพระธาตุอิงฮัง ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ทำให้ทราบความสำคัญของพระธาตุเจดีย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๑.๙.๒ ทำให้ทราบความเป็นมาและอิทธิพลของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อประชาชนแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

๑.๙.๓ ทำให้เข้าใจความสำคัญของพระธาตุอิงฮังที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนชาวสะหวันนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว